

KÜRESELLEŞME KOŞULLARINDA KAZAKİSTAN'IN DURUMU

Oryngul TABYLDIYEVA*

Altınai MAMBETOVA**

Assem KULBAYEVA***

Özet: Modern koşullarda Kazakistan, hem güçlü doğal kaynak potansiyelini hem de yenilikçi endüstrilerin hızlandırılmış gelişimi ve bir “bilgi ekonomisi” yaratma planlarını açıklayarak, küreselleşen dünya ekonomisine uzun vadeli bir giriş yapmayı hedeflemektedir. Şu anda küreselleşme süreci sadece ekonomi ve siyaseti değil aynı zamanda kültürel ve sosyal alanı da kapsamaktadır. Bilindiği gibi, modern sosyal teoride küreselleşme en güncel konular arasındadır. Ülkemiz için küreselleşme zamanımızda asıl görev, ulusal kimliği korumak, uygar ülkeler arasında olmak, dünya düzeyinde gelişmiş devletlerle eşit olmak, istikrarsız zamanlarda bağımsızlık kaidesinde yüksekte durmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Küreselleşme, Entegrasyon Süreci, Uluslararasılaşma, Ulusal Çıkarlar, Dil, Ulusal Zihniyet, Vatanseverlik, Etnik Köken*

Kazakhstan's Situation in Globalization Conditions

Abstract: In modern conditions, Kazakhstan is striving for long-term entry into the globalizing world economy, revealing both its powerful natural resource potential and plans for accelerated development of innovative industries and the creation of a “knowledge economy”. Currently, the process of globalization covers not only the economy and politics, but also the cultural and social sphere. As you know, global decommunization is one of the most relevant topics in modern social theory. The main task for our country in our time of globalization is to preserve national identity, to be among the civilizationized countries, to be on a par with developed countries at the world level, to stand high on the pedestal of independence in unstable times.

Key Words: *Globalization, Integration Process, Internationalization, National Interests, Language, National Mentality, Patriotism, Ethnicity*

Giriş

Küreselleşme olgusu, dünyanın tüm ülkelerini ve bölgelerini kapsayan en önemli ve yaygın olarak tartışılan süreçtir. Modern dünyanın bir fenomeni olarak küreselleşme çok yönlü ve anlamlıdır. Benzersiz bir şekilde karakterize edilmesi ve takdir edilmesi zor olan, devletleri ve halkları ele geçiren ve farklı karşıt değerlendirmelere ve görüşlere neden olan çok yönlüdür. Birçoğu onu destekliyor, ancak geleceğe yönelik tehditlerini ve risklerini vurgulayan muhalifler de var. En olumlu değerlendirmeler insan uygarlığının gelişimini öngörmekte, savaş tehditlerinin azaltılmasını, etnik gruplar arası çatışmaların, halkların yakınlaşmasını ve gelişmesini vaat etmektedir.

Açıkçası, küreselleşmenin insanlığın tek bir organizma olarak gelişmesinin yeni bir aşaması olduğu açıktır. Bilim, teknoloji, bilgisayarlaşma ve bilgiye erişimin artması sayesinde dünyanın her köşesine, her devlete, bireysel bireye nüfuz eder. Modern küreselleşme, sosyal yaşamın hemen hemen tüm temel alanlarını etkilemektedir: Ekonomik, politik, sosyal ve diğerleri. Etkisi bilimin, ekolojinin, silahsızlanmanın, küresel güvenliğin sağlanmasının, terörle mücadelenin ve benzerlerinin birçok sürecinde ve probleminde görülebilir.

Entegrasyon, ortak ticaret ve savunma, ulusların ve halkların birleşmesinin ilk unsurlarıydı, bu da ulusal ve devlet sınırlarının üstesinden gelmeyi, devletlerarası ticareti geliştirmeyi, karşılıklı yarar sağlayan siyasi ve ekonomik temaslar kurmayı mümkün kıldı. Avrasya'nın merkezinde yer alan Kazakistan'ın eski halkları ve devletleri, güvenliklerini korumak ve istikrarlı kalkınmayı sağlamak için en etkili yollar olarak entegrasyon ve birleşme ihtiyacını da anladılar.

Modern Kazakistan'da yaşayan halkların ve devletlerin komşularıyla temas ve bağların sürdürülmesinin gerekliliğini ve önemini her zaman anladıklarını teyit edebiliriz. Bu,

* Profesör, Yessenov Üniversitesi, Aktau, Kazakistan, oringul75.75@mail.ru

** Profesör, Yessenov Üniversitesi, Aktau, Kazakistan.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Yessenov Üniversitesi, Aktau, Kazakistan; Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Konya, Türkiye.

onların sadece ticareti geliştirmelerine, güvenliği sağlamalarına, işbirliği yapmalarına değil, aynı zamanda komşularının siyasi, askeri, teknik, kültürel ve diğer alanlardaki önemli değişiklikler, başarıları hakkında önemli bilgiler edinmelerine de olanak sağlamıştır. Bu alanlarda, korumalarını ve güvenliğini sağlamak için fırsatlar, beceriler, teknik yetenekler kazanmak için yaşamın rekabet etme ihtiyacını anladılar. Modern Kazakistan için küreselleşmenin unsurlarının araştırılması ve kullanılmasının aynı önceliklere sahip olması şaşırtıcı değildir. Küreselleşmenin yasalarını ve süreçlerini anlamak, Kazakistan'ın ve nüfusunun tüm olumlu unsurlarını modern dünyada daha da geliştirilmesi, güvenliği ve rekabetçiliği için etkin bir şekilde edinmesini ve kullanmasını sağlayacaktır.

Genel olarak, küreselleşme sürecinin kendisi bilimsel olarak farklı tanımlara sahiptir. Bilimsel literatürde böyle bir sürecin ortaya çıkması ve küreselleşme gibi bir fenomenin ortaya çıkması için çeşitli bakış açıları vardır. «Küreselleşme» teriminin ilk tanımlarından biri, 1985'te bu fenomeni araştıran Amerikalı bilim adamı R. Robertson tarafından üstlenildi. Ona göre küreselleşme, uluslararası öneme sahip çeşitli faktörlerin belirli ülkelerdeki sosyal, kültürel koşullar üzerindeki sürekli etkisi ve baskısı sürecidir [1: 95]. Küreselleşmenin sınırlı çalışmasına rağmen, bilim adamı kitlesel, Batı kültürünün baskısına ve eğilimine direnebilen halkların kültürel çeşitliliğini değerlendirebildi.

Küreselleşmenin ilk araştırmacılarından biri olarak kabul edilen bir başka bilim adamı olan M. Castels, tehlikelerini ve risklerini kutladı. Ona göre küreselleşme, toplumsal eşitsizliğin artmasına ve toplumun ayrışmasına katkıda bulunuyor [2: 123]. Bu, işlevlerini ve rolünü kaybeden bir ulus devletin krizi tarafından da kolaylaştırılmaktadır. Devletin siyasi gücü, yeni uluslararası ilişkiler aktörleri lehine yeniden dağıtılıyor.

Bizim görüşümüze göre, küreselleşme en çok neoliberal uluslararası ilişkiler teorisinin bilim adamlarının incelenmesinin amacıdır. Küreselleşmeyi, ülkeleri ve halkları, dar ve sınırlı ulusal çıkarlarını ortak kalkınma ve güvenlik hedefleriyle değiştiren uygar ülkelerin yakın topluluklarına birleştirme süreci olarak görüyorlar. Küreselleşmenin kendisi, her şeyden önce, sermayelerin karşılıklı olarak nüfuz etmesi, rekabetin artması, genel ticaretin artması, üretimin karşılıklı bağımlılığı ve menşe devletlere ait olduklarına bakılmaksızın tnc'nin rolünün güçlendirilmesi gibi küresel ekonomik süreçlerin sonucudur.

Küreselleşmenin en erişilebilir tanımı olarak, "21. Yüzyılın Dünya Düzeni" kitabından Utkin'in tanımını önermek mümkündür. "Küreselleşme, ulusal ekonomilerin, sermayenin taşınmasının yeni kolaylığı, dünyanın yeni bilgi açıklığı, teknolojik devrin, gelişmiş sanayi ülkelerinin mal ve sermaye hareketlerini serbestleştirme taahhüdüne, iletişim yakınlaşması, gezegensel bilim devrimi, uluslararası sosyal hareketler, yeni ulaşım modları, telekomünikasyon teknolojilerinin uygulanması, uluslararası eğitim temelinde, tek bir dünya çapında sisteme birleşmesidir" [3: 123].

Bundan, küreselleşmenin devletler üzerindeki etkisinin artmasında en etkili faktörün, çok uluslu şirketlerin, uluslararası bankaların faaliyetlerinde ifade edilen ekonomi olduğu anlaşılmaktadır.

Böylece küreselleşme, bireysel devletlerin, halkların ekonomik, politik, sosyo-kültürel, bilgi bağlantıları ile birbirine bağlı tek bir dünya alanına dönüşme sürecidir. Devletler ve bölgeler, insanların, kuruluşların, kurumların, malların, hizmetlerin, finansın ve bilginin dolaşımının ortak bir serbest dolaşımı bölgesi hâline gelmektedir. Bu ilişkilerde, yeni uluslararası ilişkiler aktörleri, görüş, deneyim alışverişi yapmak, küresel ve bölgesel sorunları ortak çabalarla özgürce çözmek için yaratılmaktadır. Sonuç olarak, tüm dünyanın yeni kalitesini ve gelişim düzeyini karakterize eden tek bir evrensel uluslararası yasal, bilgilendirici, kültürel alan yaratılmıştır. Bu konumdan küreselleşmeye bakış açısı, sürecin devletler ve halklar için en olumlu yönlerini yansıtmaktadır. Küreselleşmenin, yasalarını ve mekanizmalarını anlamak için karşılıklı yarar ve fayda olanakları sağlayan nesnel ve gerçek bir süreç hâline geldiği doğrulanabilir. Buna karşılık, küreselleşmenin gelişmesinin yasalarını

ve koşullarını yanlış anlamak, uluslara ve kültürlere yeni tehlikeler ve riskler taşır. Ülkeler ve uluslar arasındaki ilişkilerde yeni niteliksel değişiklikler, daha önce gelişmemiş ve önemi olmayan benzersiz tehlikeler yaratmaktadır.

Küreselleşme süreçlerine girerken halkların kalkınmasının sürdürülebilirliği ve istikrarı için en önemli riskler arasında birçok bilim insanı aşağıdaki faktörleri vurgulamaktadır:

1. Bilginin serbest dolaşımı, farklı kültürlerin değerlerinin gelişmesi ve yayılması için eşit olmayan koşullar yaratır. Batı kültürünün ve dillerinin baskısı ve modası, küçük halkların kültürlerine yayılmasında en zayıflamış, kısıtlanmış olan imha tehlikelerini taşır.

2. Sürekli ve zorlu ekonomik rekabet, devletlerin dünya eşitsizliğini güçlendiriyor. Dünyanın Kuzey ve Güneydeki bariz ekonomik, sosyal bölünmesi, dünyanın birçok ülkesinde ve insanında ilerlemenin gelişmesini kısıtlamaktadır.

3. İnsanlığın dünya bölgeleri arasındaki yararlarının haksız bir şekilde bölünmesi, etnik, sosyal, ekonomik zeminde çatışmaların, terörizmin, silahlı çatışmaların artmasında ifade edilen uluslar arasında nesnel hoşnutsuzluğa neden olmaktadır.

Kazakistan'ın küreselleşme sürecine ülke ve halk için elverişli koşullar altında dahil edilmesinin önemi, Cumhuriyetteki en üst düzeyde belirtilmiştir. Kazakistan Cumhurbaşkanı, Kazakistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının 30. yıl dönümünün kutlandığı törende, "Yirminci yüzyılda Kazakistan'ın yüzyıllık gerçek bağımsızlığı, bölgesel ve küresel entegrasyon süreçlerine aktif katılımımız olmadan olamaz. Entegrasyon, geleceğe giden ana hattır. Bunlar Kazakistan işletmeleri ve tüm Kazakistanlılar için büyük fırsatlar. Ekonomik olarak kapalı ülkelerin geleceği yoktur. Bunlar egemenliğimizin ve bütünlüğümüzün güvenilir uluslararası garantileridir." Kazakistan Cumhurbaşkanı, özellikle küreselleşmenin gelişmesi ve yaygınlaşması için ilkelere ve yasalara uymanın önemini vurgulamaktadır. Ekonomik, sosyal açıdan geri kalmış ve savaştan ülkeler ve halkların çevrelediği bir ortamda bir devletin istikrarını sağlamak imkansızdır. "Küresel dünyada, komşuları fakir, istikrarsız ve risk altındaysa, hiçbir ülke geleceğinden emin olamaz. Avrasya Birliği fikrimin temelini oluşturan bu yaklaşımlardı. Kazakistan, Birleşik Ekonomik Alan (BEA) sayesinde coğrafi ekonomik konumunu geliştirecek, Orta Asya ülkelerinden ilki kıtasal tecritten kurtulacak" [4: 8]. Böylece, küreselleşme yasalarının anlaşılmasının doğrudan sonuçlarından birinin Kazakistan'ın BEA, Gümrük Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlar ve dernekler çerçevesinde entegrasyon süreci olduğu teyit edilebilir.

Kazakistan'ın küreselleşme koşullarında görevleri, mevcut küresel ekonomik kriz çerçevesinde daha belirgin ve açık hâle gelmektedir. Devlet Başkanımızın görüşüne göre, "istikrarsız bir uluslararası politik durumun arka planına karşı patlak veren küresel mali ve ekonomik kriz, tüm dünya yönetim sisteminin kapsamlı bir başarısızlığına işaret ediyor" [5: 4]. Kazakistan için krizin tehlikelerini azaltmak için ekonomik adımlar olarak, onlara bir dizi pratik görev önerildi:

Birincisi, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ve Gümrük Birliği (GB) çerçevesinde ekonomik entegrasyon, Kazakistan'ı dünya ekonomik krizlerinden koruyacaktır. «Meydana gelen değişiklikler, Kazakistan'ı ve BDT'deki en yakın komşularımızı, seçilen kalkınma stratejilerinin doğruluğunu bir kez daha gözden geçirmeye, Avrasya bölgesindeki küresel ve bölgesel çıkarların karmaşık iç içe geçmişindeki yerlerini belirlemeye teşvik ediyor... Ancak birlikte devletlerimizin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasını sağlayabiliriz» [6: 13].

İkincisi, Kazak üretiminin, piyasanın, finansal tasarrufların yaratılması ve korunması, tek bir bölgesel para birimi, ortak bir para birimi ve finansal sistemin oluşturulması yoluyla mümkündür. "Bir sonraki adım Avrasya Ekonomik Topluluğu (AET) ülkelerinin para birliği ve Avrasya uluslarüstü yerleşim biriminin kurulması olabilir" [7: 75].

Ayrıca, yakın tarihli bir konuşmada N.A. Nazarbayev, Kazakistan'ın ekonomik kalkınma ve dış politika stratejilerinin fırsatlarını ve yönlerini vurguladı. Ona göre,

küreselleşmenin artması ve dünyadaki ekonomik durumun kötüleşmesi çerçevesinde, Kazakistan ve Orta Asya ülkeleri için dünyadaki konumlarını geliştirmek ve güçlendirmek için mutlaka kullanılması gereken bir şans veriliyor. “Orta Asya’nın dünyanın küresel merkezlerinden biri olma potansiyeli çok büyük” [7: 82]. N. Nazarbayev, Kazakistan’daki durumun ekonomik ve sosyal olarak iyileştirilmesi için fırsatların incelenmesinin cumhuriyetle komşu ülkelerdeki durumdan ayrılmayacağı konusunda haklıdır. Kazakistan’ın ekonomik gelişimi, komşu Orta Asya ülkelerindeki durumun paralel olarak iyileştirilmesi olmadan mümkün değildir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için en önemli adımlar olarak Kazakistan’ın dış ve iç politikasının aşağıdaki görevleri önerilmiştir:

Bölgedeki ülkelerin birleşmesinin ve yakınlaşmasının devam etmesi, komşu ülkelerin vatandaşları arasındaki ekonomik ve sosyal bağların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde Orta Asya demiryolu ve karayolu ağları özellikle önemli olmalıdır.

Küresel dünyada Orta Asya ülkeleri için konumunu ve yerini fethetmek, bölge ülkelerinin ortak çabalarının zorunlu göreviyle işaretlenmiştir. Kazakistan Cumhurbaşkanı’nın görüşüne göre, bu bölgedeki devletler dünyanın diğer birçok ülkesine, bölgesine yiyecek sağlayabilirdi. Çünkü ortak bir gıda tabanı oluşturmak ve diğer ülkelerle rekabet edebilmek için Orta Asya’nın hem işgücü hem de doğal kaynakları ve fırsatları vardır.

Küreselleşmenin Kazakistan üzerindeki etkisinin özellikleri sadece yerli bilim adamları tarafından değil, devlet adamları tarafından da tartışılmaktadır. Kazakistan’ın tanınmış devlet adamı M. Tazhin, küreselleşmenin en önemli tehlikelerini şöyle özetledi: “Paradoksal olarak, küreselleşme dünyayı daha savunmasız ve aslında daha az güvenli hâle getirdi... söz verilen depolitizasyon ve ‘tarihin sonu’ yerine küresel rekabetin şiddetlenmesi, bunun sonucunda ortaya çıkan tüm sonuçlarla birlikte yeni bir kutuplaşmaya yol açtı... Uluslararası ilişkiler sistemi harekete geçti. Yeni jeopolitik kutupların oluşmasına ve küresel oyuncu takımlarının kadrolarının yenilenmesine başlandı” [7: 91]. Açıkçası, Kazakistan’ın dünyanın en büyük güçleri arasında nüfuz ve jeopolitik yönetim bölgeleri için rekabet ortamında stratejik bir ortak ve müttefik seçmesi gerektiği açıktır. KGAÖ (Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü) ve ŞİÖ (Şanghay İşbirliği Örgütü) gibi askeri yapılara üye olma ve çalışma, Kazakistan’ın askeri-siyasi alanda Rusya ile stratejik ortaklığını belirlemiştir.

Kazakistan için küreselleşme koşullarında önemli bir görev, dünyanın en büyük güçlerinin çıkarları ve baskısı arasında manevra yapmaktır: ABD, Rusya ve Balinalar. Kazakistan, tüm Orta Asya’nın yanı sıra, birçok nedenden ötürü dünyanın, bölgesel güçlerin çoğunun dikkatini çekiyor. Doğal, insan kaynakları, avantajlı jeopolitik konum, su kaynaklarının kontrolü ve diğer faktörler bölgeyi gelecekteki dünya çatışmalarının nedeni açısından sadece ilginç değil aynı zamanda tehlikeli kılmaktadır.

Böylece siyaset bilimcileri Z. Bzezinski, G. Kissinger ve S. Huntington, Amerika’nın gelecekte ve küreselleşme koşullarında rolünü ve yerini incelerken, özellikle Avrasya bölgesiyle olan ilişkilerini not ettiler. Onlara göre: “Dünya nüfusunun yaklaşık %75’i Avrasya’da yaşıyor ve dünyanın fiziksel servetinin büyük bir kısmı hem işletmelerinde hem de yeraltında da orada bulunuyor. Avrasya, dünya Gayri Safi Milli Hasılasının (GSMH) yaklaşık %60’ını ve dünyanın bilinen enerji rezervlerinin yaklaşık dörtte üçünü oluşturuyor” [8: 137]. Bununla birlikte, en önemlisi, kolay kontrol ve yönetilme olasılığı nedeniyle, Z. Bzezinski’nin “Avrasya Balkanları” olarak adlandırdığı Orta Asya ve Kafkasya bölgesidir. Ona göre: “Avrasya Balkanları potansiyel bir ekonomik kazanç olarak çok daha önemlidir. Bölgede altın da dahil olmak üzere önemli minerallerin yanı sıra büyük doğal gaz ve petrol rezervleri yoğunlaşmaktadır”.

Buna ek olarak, Amerikan Siyaset Bilimcisi S. Huntington, Amerika’nın dünyanın demokratik, liberal değerlerini yaymaktan ve korumaktan sorumlu olduğuna inanmaktadır [9: 65]. Bu aynı zamanda Orta Asya da dahil olmak üzere dünyanın bölgelerinde Amerika, Batı değerlerinin çoğalmasını ve dikilmesini de içerir. Amerika Birleşik Devletleri’nin ilk

demokratik ülke olması ve bu durumu mümkün olan her şekilde ve yolla sürdürmesi gerektiğinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, Kazakistan'ın ABD siyasetine ve diğer tüm güçlere karşı son derece dikkatli bir tutum ihtiyacını ortaya koymaktadır, çünkü Orta Asya bölgesi onlar için yalnızca kendi ulusal çıkarlarını ve önceliklerini gerçekleştirme fırsatıdır.

Kazakistan'ın karşı karşıya olduğu en önemli görevlerden biri, küreselleşmenin kültürel ve dilsel etkisidir. Küreselleşmenin unsurlarından birinin kültürlerin, geleneklerin ve dillerin zorunlu olarak birbirine bağlanması olduğu bilinmektedir. Kazak toplumunun kültürel ve dilsel alanlarının ülke toprakları ile sınırlı olması, diğer etkili Batı kültürleri ve dünya dilleri tarafından kendisine karşı karşıya kalan gerçek tehlikelere neden olmaktadır. Bu durum sadece Kazak bilim adamları için değil, Ruslar için bile belirgindir. Yani ünlü Rus bilim adamlarından biri Utkin, Kazak halkının önünde küreselleşme koşullarında kültürel, dilsel, zihinsel kimliklerini ve kimliklerini koruma konusunda ciddi bir tehlike olduğunu doğrulamaktadır [3: 159]. Bu konuda, Kazak dilinin öğrenilmesinde ve korunmasında tüm sorumluluğu devlet kurumlarına veya gençlere kolayca baş vurabilir ve atayabilirsiniz. Bununla birlikte, görev daha karmaşık ve belirsizdir.

Devletin, halkın, bireyin ilerlemesinin ve başarısının zorunlu yasası, ortaklarına ve rakiplerine kıyasla rekabetçiliktir. Bugün, gençlerin kendileri pazarda rekabet edebilmek, başarıya ulaşmak ve gelişmek için neye ihtiyaç duyduklarına karar veriyorlar. Açıkçası, küreselleşme koşullarında rekabetçiliğin, mümkün olduğunda, yabancı eğitim, bilgisayar bilgisi, iş deneyimine sahip olmanın yanı sıra İngilizce, Almanca, Çince ve daha fazlası gibi yabancı dil bilgisine sahip olmanın daha iyi olduğu görülmektedir. Küreselleşmenin kültürel ve dilsel baskısı en olumsuz unsurlardan birini temsil etmektedir,

Bu, tüm topluma, devlete, Kazak toplumunun ve dilinin kimliğini ve benzersizliğini korumanın karmaşık zorluklarını ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla küreselleşme, kendi yasaları ve mekanizmaları olan, herhangi bir devletin ve toplumun gelişmek ve rekabetçi olmak istiyorsa dikkate alınması gereken nesnel bir süreçtir. Küreselleşme koşullarında Kazakistan'ın önünde sadece devletin değil, tüm toplumun da dikkatini gerektiren nesnel ve karmaşık görevler olduğu söylenebilir. Politikanın çeşitli alanlarını, askeri, ekonomik, kültürel ve dilsel olanları ve diğerlerini etkiliyorlar. Bunların her biri, Kazakistan'ın dünyadaki jeopolitik, jeo-ekonomik konumunun güçlendirilmesinde ve bağımlılığa düşme ve egemenlik kaybına yakalanma tehlikesinin yanı sıra Kazakistan için şans ve fırsatlar taşıyor. Açıkçası Kazakistan'ın gelişmesi için tek doğru seçenek, küreselleşmenin modern zorluklarına yeterince cevap verebilecek uygar ve rekabetçi bir devlet olarak oluşumu ve konumlandırılmasıdır. Seçenek, Batı ya da Doğu'nun hangi modernleşme modelini seçeceği değil, modernleşmenin küreselleşme süreçlerinin ülkemize ve topluma yönelttiği zorlukların çözümüne katkıda bulunmasıdır.

Cumhurbaşkanımız K. Tokaev, "Kazakistan-2050" stratejisinde şunları belirtti: "Bütün dünya keskin bir görüş ve değer krizi geçiriyor. Medeniyetlerin çatışması, tarihin sonu, çok kültürlülüğün başarısızlığı hakkında giderek artan sesler duyulmaktadır. Kültürlerin ve dinlerin bir arada var olmasıyla barışık yaşamayı öğrenmeliyiz. Kültürler ve medeniyetler diyaloguna bağlı olmalıyız. Ancak diğer milletlerle diyalog hâlinde ülkemiz gelecekte başarıya ve nüfuza ulaşabilecektir. 21. yüzyılda Kazakistan'ın bölgesel lider konumunu güçlendirmesi ve Doğu-Batı diyalogu ve etkileşimi için bir köprü olması gerekiyor" dedi [10: 28].

Modern dünyanın ayırt edici özelliği, etnik ve ulusal çeşitliliği olmaya devam etmektedir. Kültürün küreselleşme süreci, birleşme ve karşılıklı zenginleşme arasında zor seçimler yapmaya zorluyor. Dünya, halihazırda var olan kültürlerin çeşitliliğini emecek tek bir kültür alanı yaratmaya çalışıyor. İnsanlığın, kimliğini kaybetmemek için hem kitlesel iletişimin «aracı» hem de dünyanın çeşitliliği olarak birleşik bir kültüre ihtiyacı vardır. Küresel kültür *dünya çapında kültürel iletişim ağıdır*. Bu nedenle ulusal kültürlerle küresel

dünyanın tuğlaları diyorlar. Onların özgünlüğü, her birinin kendi değerinin tanınması, uygarlığımıza özel bir lezzet katması ve varlığının tartışılmaz bir koşulu olmasıdır.

Kazakistan'da, birçok ilerici gelişmiş ülkede olduğu gibi, kültür her zaman devlet inşası için etkili bir araç olmuştur ve olmaya devam etmektedir, ulusal ve sivil birliği, etnik hoşgörü ilkelerinin yayılmasını, halkların eşitliğini, hümanizm fikirlerini teşvik etmektedir. Yaşamın temel değerlerini oluşturma, tarihe saygı gösterme, ülkesinin kültürel mirasına saygı gösterme, bu toprakla vatandaşların kaderini, geçmiş, şimdiki zaman, gelecekle tanımlama ihtiyacının evrensel olarak farkına varılmaktadır. Genç kuşağın eğitim, yetiştirme, kültürel yönelimi hem aile hem de sosyal kurumlar ve devlet tarafından ele alınmalıdır.

Dahası, yöntemlerin ulusal özellikleri ve gelenekleri evrensel kültürel değerlerle birleştiren etkili, büyük ölçekli, rasyonel olması gerekir. Bu nedenle, ulusal kültürlerin gelişiminin vektörleri, dünya kültüründe meydana gelen değişikliklere «sürdürülebilirliklerini» ve adaptasyonlarını arttırmak, kültürel değerlerin değişimine katılım ve kültürel örneklerin sürekli gelişimi hâline gelmektedir. Geleneklerin, kültürel mirasın organik olarak modern sosyokültürel duruma girdiğinden, kitleler tarafından talep edildiğinden emin olmak önemlidir. Bunu yapmak kolay değildir, bazı klişeler zaten gelişmiştir. Kültürel alan, manevi boyutlar ince, duygusal, kişisel bir sistem olduğu için hem zaman hem de sabır, yaratıcılık, esneklik ve incelik gerektirir. Son zamanlardaki program makalesinde, Devlet Başkanı, toplumsal bilincin modernleşmesini sadece bir tamamlayıcı değil, devam eden siyasi ve ekonomik modernleşmenin özünü de çağırıyor. Yeni tipin modernleşmesinin ilk koşulu, kültürünüzün, kendi ulusal kodunuzun korunmasıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Maslovsky, M. (2005). *Modern Batı Teorik Sosyolojisi*. Nizhny Novgorod: NISOTS Yayınevi.
- [2] Castells, M. (2000). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür*. Çeviren O. Şkaratan, I. Moskova: Devlet Üniversitesi Ekonomi Yüksek Okulu.
- [3] Utkin, A. (2003). *Globalisation: Definition of Globalisation*. Moskova: Raduga Yayınevi
- [4] Nazarbayev, N. (2005). “Zaman bizi seçti”. akorda.kz/ru/
- [5] Nazarbayev, N. (2014). “Avrasya Ekonomik Birliği: Teori mi Gerçek mi?”. Izvestia.minplan.kz/pressservice/77/5147/.
- [6] Nazarbayev, N. (2015). “Orta Asya dünyanın küresel merkezlerinden biri hâline gelebilir”. ru.government.kz/documents/publications/193
- [7] Bzeczinski, Z. (2002). *Büyük Satranç Tahtası: Amerikan hakimiyeti ve jeostratejik zorunlulukları*. Moskova.
- [8] Huntington, S. (2003). *Üçüncü Dalga: Yirminci yüzyılın sonunda demokratikleşme*.
- [9] Yesim, Ğ. (2021). «Kazakistan v usloviyah globalizatsii/Kazakistan'da küreselleşme koşullarında». cyberleninka.ru/article/n/kazahstan-v-usloviyah-globalizatsii/viewer.